

Csillagfedések

Holdfogyatkozás augusztus 16/17-én

Decsi László (Bóly)	20x50M	Kocsis Antal (B.kenese)	15,2T+f
Fekete János (Felsőzsolca)	10T	Réti Lajos (Győr)	10T+f
Fülöp József (Bóly)	10T	Szabó Róbert (Ajka)	10x50B
Guth Gábor (Bóly)	4L	Szabó Sándor (Bóly)	20T+f
Halmi Gábor (Pécs)	15T+f	Székely István (Debrecen)	10L
Hidi Zsolt (Felsőzsolca)	10T	Szoboszlai Endre (Debrecen)	10L
Horváth Tibor (Hegyhátsál)	7,2L	Tepliczky István (Tata)	11T
Jávorka Ágoston (Bős, CS)	11L+f	Tóth Krisztián (Dunakeszi)	5L
Jurek Zoltán (Debrecen)	7x50B	Tuboly Vince (Hegyhátsál)	7,2L+f+v
Kász László (Bóly)	20T	Varga Bálint (Felsőzsolca)	10T
Kertész Tamás (B.kenese)	7x50B	Vimlái László (Budapest)	5L
Keszthelyi Sándor (Pécs)	7x50B	Zsuhár Viktor (Sz.fehérvár)	10T

(A rövidítések a szokásosak; f= fotó, v= video)

A debreceni észlelőcsoport további tagjai: Aszódi Zoltán, Both Péter, Czövek Gyula, Kis Gábor, Márta István, Márta Ferenc és Neves Zoltán. Pécssett Nyári György, Patacsi Zsolt és Vincze Iván észlelt még.

A hajnali fogyatkozás ellenére sok helyen kísérték figyelemmel az eseményt, és szépszámi adat gyűlt össze (a tömegkommunikáció is meglehetősen nagy várakozást keltett — a rovatvezető környezetéből tudja, milyen szépszámi érdeklődő várta meg a hajnali órákat az esemény kedvéért. A megfigyelések szempontjából azonban kedvezőtlenül hatott a nyári szokásos párasság és az alacsony horizont feletti magasság, valamint a szürkület, s hogy a fogyatkozásnak csak az első felét láthattuk.

A penumbra láthatósága. A félárnyék is sötét volt. Keszthelyi szerint 00:55 UT-kor sejthető. Tepliczky 00:49 UT-kor látta először piszkossárgán, 01:07 UT-kor a félárnyék belseje kékesszürke volt. Fekete, Varga és Hidi 00:40-kor vette észre, 01:00-kor legsötétebbnek az Oceanus Procellarum és a Sinus Poris vidékén látszott vörös, rózsaszín és szürke keverékében. Majd egyre ködösebbé vált a holdkép, 01:56-kor a félárnyékban lévő rész határozottan vörös árnyalatú lett. Kocsis 00:55-kor sejtette először a PU-t, 01:57-kor a füstszürke elhomályosulást a Copernicusig tudta követni. Szabó S. 00:23-kor még látta a terminátort a holdperemen a Grimaldi közelében. A PU-t 00:45-kor lehetett először sejtetni, 00:53-kor már egyértelmű sötét fátlyat okozott az Aristarchusnál.

Belépés a teljes árnyékba:

Réti	01:18
Kocsis	01:20:20
Zsuhár	01:20:50
Tuboly	01:21:19
Szabó	01:21:27
Decsi	01:21:29

A teljes fogyatkozás kezdete:

Fekete	02:17:48?
Szabó R.	02:19
Halmi	02:19
Zsuhár	02:19:00
Decsi	02:19:06
Tuboly	02:19:12

Fülöp	01:21:39
Keszthelyi	01:22
Halmi	01:22:07

átlag: 01:21:18
(az előrejelzésnél
0,7 perccel később)

Réti	02:19:15
Kocsis	02:19:16
Vimládi	02:19:22
Fülöp	02:19:32
Kász	02:19:32
Szoboszlay	02:19:39?
Szabó S.	02:19:42
Keszthelyi	02:20
Tóth	02:20:02
Tepliczky	02:20:20

átlag: 02:19:30
(az előrejelzésnél 0,4
perccel hamarabb)

Az umbra és a penumbra közötti átmenet 3'-es (Halmi). A teljes árnyékba történő belépés időpontja előtt szabad szemmel egy halványbarna színű felhőszerű árnyékjelenség látszott. Az umbra és a penumbra között egy, az umbránál világosabb árnyéksáv látszott, hasonlóan mint pl. amikor az ujjunk árnyékát nézzük. Ott sem éles a perem, a sötét árnyékreszt egy világosabb övezi (Tuboly). Ugyanezt említi Kocsis is. Lehet, hogy ezt a jelenséget látjuk a teljes fogyatkozás kezdetére vonatkozó erősen szórt adatokban. Ha megfigyeljük az adatsort, két maximumot találunk: 01:19:15 és 01:19:40 UT körül.

Kráterkontaktusok. Tepliczky 12, Szoboszlay és Székely 13, Tuboly 5, Horváth 5, Zsuhár 15, Kocsis 17, Decsi 13, Fülöp 14, Kász 9, Szabó 9 kráter kontaktusát mérte meg. Mint ahogy Tepliczky konklúzióként megjegyezte: "az előrejelzések nagyon is jók". Hogy a finomabb eltéréseket ki lehessen mutatni, több adat összegyűjtése szükséges, ezért a hazai eredményeket is továbbítjuk az ALPO-nak.

A teljes fogyatkozás. Érdekessége, hogy a totalitás kezdeténél az árnyék szinte "ugrált" a Hold peremén. A félárnyékban lévő rész 02:16-tól kezdve többször teljesen eltűnt, majd ismét láthatóvá vált szabad szemmel és 7x50 B-vel (Fekete, Varga, Hidi). A teljes fogyatkozás kezdete előtt úgy tűnt, hogy szögletes az umbra széle (Kocsis).

Az umbra láthatósága. Sajnos mire a Hold megkezdte útját az umbrában, eléggé közel került a horizonthoz és a majd' minden helyen zavaró párásság igen megnehezítette az észlelést. Az umbra sötét volt, színe mélybarna-sötétszürke lehetett (Kocsis). A II. kontaktus után a Holdon már nehéz volt részleteket észrevenni, sőt néhányan már a Holdat is elvesztették. Tuboly szerint az umbra belső része sötétbarna, míg a szélső vidék világosvörös volt. Kocsis látni vélte az "umbra szemét". Mivel ilyen alacsonyan helyezkedett el a Hold, az ekkor végzett Danjon-becslések bizonytalanok, hiszen míg a teljes fogyatkozás előtt, az erős fénykontraszt ellenére az árnyékban lévő tengerek is látszóttak, a teljesség bekövetkezte után (valószínűleg) a párának köszönhetően, csak alig. A legmagasabb értéket a Danjon-skálán Tepliczky becsülte; L=2,2; míg mások 1 és 0 közé eső értéket adnak. Ezeket az adatokat az eltérő légköri körülmények miatt összevetni nehéz.

Végül még megemlítendő, hogy Tóth Krisztián Nyugat-Berlinben egy utcai pénznyelő távcső-automatával kísérte végig a fogyatkozást, Debrecenben

pedig kb. 30 érdeklődő és egy rádióriporter mellett dolgoztak az észlelők. Végül Szoboszlai Endre néhány mondata, zárszóképpen: "Sajnos, mint néhány más esetben, most is akadtak igen "hozzáértő" érdeklődők, tudniillik jött három lány, hogy megnézzék a holdfogyatkozást... Ennek részünkről semmi akadálya nem lett volna, csakhogy ekkor 6 óra volt... Persze a csúcs az előző holdfogyatkozások egyikén volt, mikoris Debrecenben szakadó eső volt a jelenség idején, és az elméleti időpont vége felé egy anyuka rohant fel gyerekeivel a csillagvizsgálóba, és miközben esernyőjéről a vizet csapkodta, lihegve kérdezte tőlem: "Tessék mondani, láthatjuk még a holdfogyatkozást, vagy már elkéstünk?" (Hát ezért látok én még sok tennivalót a csillagászati ismeretterjesztés nehéz útjain.)"

SZABÓ SÁNDOR

Teljes holdfogyatkozás - az Urániából

Az 1985-ös felújítás óta több-kevesebb rendszerességgel szervezzük az Uránia-éjszakákat. Ilyen alkalmakkor hajnalig tartunk nyitva, egész éjszakai programot biztosítunk látogatóinknak. A legtöbb érdeklődőt a Halley-üstökös illetve a Challenger-katasztrófa vonzotta (ez utóbbi alkalommal háromszáz látogatónk volt). A legutóbbi Uránia-éjszakára az augusztusi holdfogyatkozás adott jó alkalmat. Előadásaink ezúttal a Naprendszerrel foglalkoztak. Megemlékeztünk a holdraszállás huszadik évfordulójáról, ismertettük az amerikai holdbázis-terveket és az emberes marsutazás lehetőségét. Látogatóink hallhattak a Voyager-2 útról, és természetesen elmondtuk a holdfogyatkozással kapcsolatos tudnivalókat is — a hallottakról ki-ki maga is meggyőződhetett az egész éjjel, több távcsővel folyó bemutatás során. A programot az amerikai Planetary Society-től kapott videók egészítették ki. Rendezvényünkről a Perpetuum mobile forgatócsoportja készített felvételeket.

A Titan-28 Sgr okkultációról

Számos észlelés jelent meg az IAU Circularban a Titan-28 Sgr okkultációjáról. Elsősorban nagy-britanniai megfigyelőhelyek adatai kerültek közlésre, de érkeztek beszámolók Spanyolországból, az NSZK-ból, Franciaországból, Norvégiából és a Kanári-szigetekről is. Ez utóbbi színhelyen M. Kidger hosszabbnak észlelte az atmoszférába való "bemerülést", mint magát a fedést! Több helyen láttak centrális felfénylést (Herstmonceux, Höher List, Meudon, Pic du Midi, Cambridge, St. Andrews). A felfénylés időtartama — észlelőhelytől függően — néhány másodperc és kb. 1 perc közé esett. G. Appleby (Herstmonceux) kb. 10 s-os 1^m -s felfénylést észlelt. Francia megfigyelők szerint a felfénylés intenzitása erősen hullámhossz-függő volt, a közeli infravöröstől a kék felé folyamatosan csökkent.

MZS